

Mens rea και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: απόδειξη χωρίς καταδίκη για το γενεσιουργό αδίκημα και η κρίσιμη διάκριση μεταξύ «γνώριζε» και «όφειλε να γνωρίζει»

1. Εισαγωγή

Η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες βρίσκεται τα τελευταία χρόνια στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής και εθνικής αντεγκληματικής πολιτικής. Η ταχύτητα με την οποία διακινούνται σήμερα χρηματικά ποσά, η χρήση ηλεκτρονικών τραπεζικών λογαριασμών, κρυπτονομισμάτων και άλλων ψηφιακών μέσων πληρωμής, αλλά και η δυνατότητα μεταφοράς χρημάτων μέσω προσώπων που δεν συνδέονται εμφανώς με το αρχικό έγκλημα, έχουν καταστήσει τη διερεύνηση τέτοιων υποθέσεων ιδιαίτερα σύνθετη.

Η ανάγκη αποτελεσματικής καταστολής του οικονομικού εγκλήματος δεν μπορεί, όμως, να οδηγήσει στην αποδυνάμωση των βασικών αρχών του ποινικού δικαίου. Η ποινική ευθύνη δεν θεμελιώνεται απλώς επειδή ένα χρηματικό ποσό κατατέθηκε σε έναν τραπεζικό λογαριασμό ή επειδή μια συναλλαγή, εκ των υστέρων, αποδείχθηκε ύποπτη. Απαιτείται να αποδειχθεί τόσο η αντικειμενική πράξη όσο και η υποκειμενική κατάσταση του κατηγορουμένου κατά τον ουσιώδη χρόνο.

Μπορεί, λοιπόν, ένα πρόσωπο να καταδικαστεί για νομιμοποίηση εσόδων, χωρίς προηγουμένως να αποδειχθεί ποιος διέπραξε την απάτη, την κλοπή, τη διακίνηση ναρκωτικών ή οποιοδήποτε άλλο γενεσιουργό αδίκημα; Μπορεί η Κατηγορούσα Αρχή να μην αποδείξει όλα τα πραγματικά περιστατικά του αρχικού εγκλήματος, αλλά να ζητήσει, παράλληλα, την καταδίκη του προσώπου που απέκτησε, κατείχε ή χρησιμοποίησε τα χρήματα;

Η απάντηση, υπό προϋποθέσεις, είναι καταφατική.

Η αυτοτέλεια, όμως, του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων δεν σημαίνει ότι καταργείται η ανάγκη απόδειξης του ***mens rea***, δηλαδή της απαιτούμενης ένοχης διάνοιας. Αντιθέτως, όσο αποδεσμεύεται η απόδειξη της νομιμοποίησης εσόδων από την προηγούμενη καταδίκη για το γενεσιουργό αδίκημα, τόσο μεγαλύτερη σημασία αποκτά η προσεκτική απόδειξη του τι γνώριζε ή τι όφειλε να γνωρίζει ο κατηγορούμενος.

2. Actus reus και mens rea στο ποινικό δίκαιο

Μία από τις θεμελιωδέστερες αρχές του ποινικού δικαίου αποτυπώνεται στη λατινική ρήση:

«Actus non facit reum nisi mens sit rea.»¹

Η πράξη, δηλαδή, δεν καθιστά από μόνη της ένα πρόσωπο ένοχο, εκτός εάν συνοδεύεται από την απαιτούμενη ένοχη διάνοια (εκτός φυσικά των αδικημάτων αυστηρής ευθύνης, στα οποία ο νομοθέτης μπορεί να περιορίζει ή να αποκλείει την ανάγκη απόδειξης συγκεκριμένου ***mens rea***).

Το **actus reus** αφορά την εξωτερική και αντικειμενική συμπεριφορά του προσώπου. Στο πλαίσιο των αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων μπορεί να συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη μετατροπή, μεταβίβαση, απόκρυψη, συγκάλυψη, απόκτηση, κατοχή ή χρήση περιουσίας που αποτελεί έσοδο από παράνομες δραστηριότητες.

Το **mens rea**, αντιθέτως, αφορά την υποκειμενική κατάσταση του κατηγορουμένου: τι γνώριζε, τι επιδίωκε, τι αντιλαμβανόταν και, όπου ο νόμος το προβλέπει, τι όφειλε να γνωρίζει υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις.

Η διάκριση δεν αποτελεί απλώς μία θεωρητική κατασκευή. Αποτελεί τον μηχανισμό μέσω του οποίου το ποινικό δίκαιο διαχωρίζει τον συνειδητό δράστη από τον αμελή, τον οργανωτή από τον περιστασιακό συνεργό και το πρόσωπο που εντάχθηκε εκουσίως σε μία παράνομη οικονομική δραστηριότητα από εκείνο που απέτυχε να αντιληφθεί εγκαίρως εμφανείς και σοβαρές ενδείξεις παρανομίας.

Δεν είναι, επομένως, κάθε κάτοχος εγκληματικής περιουσίας και γνώστης της εγκληματικής προέλευσής της. Ούτε η απλή κατοχή χρημάτων αποδεικνύει αυτομάτως συμμετοχή στο αδίκημα από το οποίο αυτά προήλθαν.

Από την άλλη, η γνώση σπανίως αποδεικνύεται με άμεση μαρτυρία. Στις περισσότερες περιπτώσεις κανένα πρόσωπο δεν δηλώνει γραπτώς ή προφορικώς ότι γνωρίζει πως τα χρήματα που παραλαμβάνει αποτελούν προϊόν εγκλήματος. Η γνώση, η πρόθεση και ο σκοπός εξάγονται, συνήθως, ως συμπέρασμα από τη συνολική συμπεριφορά και τις αντικειμενικές πραγματικές περιστάσεις.

Το κρίσιμο, όμως, είναι οι περιστάσεις αυτές να αποδεικνύονται από την Κατηγορούσα Αρχή και να μην αποτελούν προϊόν εικασίας ή εκ των υστέρων αξιολόγησης μίας συναλλαγής.

3. Το Ευρωπαϊκό και Κυπριακό νομικό πλαίσιο

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η **Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673** για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων μέσω του ποινικού δικαίου επιδιώκει την αποτελεσματική δίωξη των σχετικών αδικημάτων, ακόμη και όταν δεν είναι δυνατή η ακριβής ταυτοποίηση ή η προηγούμενη καταδίκη για τη συγκεκριμένη εγκληματική δραστηριότητα από την οποία προήλθε η περιουσία.²

Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πλαίσιο, η καταδίκη για νομιμοποίηση εσόδων δεν πρέπει να εξαρτάται από προηγούμενη ή ταυτόχρονη καταδίκη για το γενεσιουργό αδίκημα. Παράλληλα, δεν είναι αναγκαίο να προσδιοριστούν με απόλυτη ακρίβεια όλα τα πραγματικά στοιχεία της εγκληματικής δραστηριότητας, ενώ η γνώση και η πρόθεση δύνανται να συναχθούν από αντικειμενικές πραγματικές περιστάσεις.

Η πιο πάνω προσέγγιση έχει ενσωματωθεί και στο κυπριακό δίκαιο.

Το **άρθρο 4 του περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμου του 2007, Ν.188(Ι)/2007**, όπως τροποποιήθηκε, ποινικοποιεί συγκεκριμένες ενέργειες επί περιουσίας, όταν το

πρόσωπο **γνωρίζει ή όφειλε να γνωρίζει** ότι αυτή αποτελεί έσοδο από παράνομες δραστηριότητες. Στις ενέργειες αυτές συμπεριλαμβάνονται η μετατροπή, η μεταβίβαση, η απόκρυψη, η συγκάλυψη, η απόκτηση, η κατοχή και η χρήση της περιουσίας.³

Ο ίδιος ο Νόμος διευκρινίζει περαιτέρω ότι τα αδικήματα νομιμοποίησης μπορούν να διαπραχθούν και από τους ίδιους τους δράστες των γενεσιουργών αδικημάτων. Αναγνωρίζει, δηλαδή, ρητώς την έννοια της αυτο-νομιμοποίησης, όπου το πρόσωπο που απέκτησε τα έσοδα από το αρχικό έγκλημα προβαίνει μεταγενέστερα σε πράξεις απόκρυψης, μετατροπής, μεταφοράς ή αξιοποίησής τους.

Περαιτέρω, ο Νόμος προβλέπει ότι δεν απαιτείται προηγούμενη ή ταυτόχρονη καταδίκη για το γενεσιουργό αδίκημα, ούτε είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η ταυτότητα του προσώπου που διέπραξε την παράνομη δραστηριότητα από την οποία προήλθαν τα έσοδα.⁴

Η νομοθετική αυτή επιλογή είναι εύλογη. Διαφορετικά, η δίωξη της νομιμοποίησης εσόδων θα αποτύγχανε σε κάθε περίπτωση κατά την οποία ο αρχικός δράστης παρέμενε άγνωστος, διέμενε στο εξωτερικό, χρησιμοποιούσε ψευδή στοιχεία ή δεν ήταν δυνατό να προσαχθεί ενώπιον κυπριακού Δικαστηρίου.

Είναι, όμως, η πιο πάνω ευχέρεια απεριόριστη; Αρκεί η Κατηγορούσα Αρχή να χαρακτηρίσει ένα ποσό ως «έσοδο από παράνομες δραστηριότητες» για να μεταφερθεί στον κατηγορούμενο το βάρος να αποδείξει τη νομιμότητά του;

Η απάντηση θα πρέπει να είναι αρνητική.

4. Απόδειξη χωρίς καταδίκη για το γενεσιουργό αδίκημα

Η μη απαίτηση προηγούμενης καταδίκης για το γενεσιουργό αδίκημα δεν σημαίνει ότι δεν χρειάζεται να αποδειχθεί η εγκληματική προέλευση της επίδικης περιουσίας.

Άλλο είναι να μην απαιτείται η πλήρης εκδίκαση και καταδίκη για μία συγκεκριμένη απάτη ή κλοπή και άλλο να θεωρείται οποιαδήποτε ανεξήγητη ή ασυνήθιστη περιουσία ως προϊόν εγκλήματος.

Κατά τη νομολογιακή προσέγγιση που έχει αναπτυχθεί σε υποθέσεις νομιμοποίησης εσόδων, η εγκληματική προέλευση της περιουσίας δύναται να αποδειχθεί με δύο βασικούς τρόπους.

Ο πρώτος είναι μέσω μαρτυρίας για συγκεκριμένη εγκληματική δραστηριότητα. Για παράδειγμα, η Κατηγορούσα Αρχή μπορεί να παρουσιάσει μαρτυρία ότι συγκεκριμένο χρηματικό ποσό αφαιρέθηκε από λογαριασμό θύματος απάτης και κατατέθηκε ακολούθως στον λογαριασμό του κατηγορουμένου.

Ο δεύτερος τρόπος αφορά την απόδειξη ενός πλέγματος πραγματικών περιστάσεων από το οποίο προκύπτει ως η μόνη εύλογη εξήγηση ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα. Η προσέγγιση αυτή αναλύεται και στην αγγλική

απόφαση *R v Anwoir*, η οποία εξετάστηκε και σε πρόσφατη ενδιάμεση απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού.⁵

Τέτοιες περιστάσεις μπορεί να αφορούν τη δυσαναλογία μεταξύ της αξίας της περιουσίας και των νόμιμων εισοδημάτων του κατηγορουμένου, την πραγματοποίηση αλλεπάλληλων ή κατακερματισμένων συναλλαγών, την άμεση ανάληψη χρημάτων μετά την κατάθεσή τους, την παροχή αντιφατικών εξηγήσεων, τη χρησιμοποίηση λογαριασμών τρίτων προσώπων, την απουσία οποιασδήποτε εύλογης οικονομικής αιτίας για τη συναλλαγή ή την προσπάθεια απόκρυψης της πραγματικής ταυτότητας των εμπλεκομένων.

Κανένα, όμως, από τα πιο πάνω στοιχεία δεν πρέπει να εξετάζεται απομονωμένα. Η ανάληψη χρημάτων από τραπεζικό λογαριασμό δεν είναι από μόνη της παράνομη. Η λήψη χρημάτων από τρίτο πρόσωπο δεν αποτελεί αυτομάτως νομιμοποίηση εσόδων. Ούτε η αδυναμία ενός προσώπου να παράσχει αμέσως μία πλήρη εξήγηση αποδεικνύει αναγκαστικά γνώση της εγκληματικής προέλευσης.

Αυτό που απαιτείται είναι η συνολική θεώρηση των περιστάσεων. Η γνώση της παράνομης προέλευσης μπορεί να συναχθεί από αντικειμενικές περιστάσεις, πλην όμως οι περιστάσεις αυτές πρέπει να είναι τέτοιες που να δικαιολογούν το σχετικό συμπέρασμα.⁶

Εάν από τα αποδεδειγμένα γεγονότα προκύπτει εξίσου εύλογα μία νόμιμη εξήγηση, τότε δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η εγκληματική προέλευση ή το απαιτούμενο *mens rea* έχουν αποδειχθεί πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας. Εάν, αντιθέτως, η φύση, ο χρόνος, η μεθοδολογία και η συμπεριφορά των εμπλεκομένων αποκλείουν κάθε λογική νόμιμη εξήγηση, τότε το Δικαστήριο δύναται να εξαγάγει το αναγκαίο συμπέρασμα.

Επομένως, η αυτοτέλεια του αδικήματος δεν καταργεί το αποδεικτικό βάρος. Απλώς απαλλάσσει την Κατηγορούσα Αρχή από την ανάγκη να προηγηθεί μία δεύτερη, πλήρης ποινική δίκη για το γενεσιουργό αδίκημα.

5. «Γνώριζε» ή «όφειλε να γνωρίζει»;

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η διαζευκτική διατύπωση του άρθρου 4 του Ν.188(Ι)/2007, σύμφωνα με την οποία το αδίκημα μπορεί να στοιχειοθετηθεί όταν το πρόσωπο είτε **γνώριζε** είτε **όφειλε να γνωρίζει** ότι η περιουσία αποτελούσε έσοδο από παράνομες δραστηριότητες.⁷

Η πραγματική γνώση βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο υπαιτιότητας. Περιλαμβάνει τις περιπτώσεις στις οποίες ο κατηγορούμενος γνωρίζει την εγκληματική προέλευση των χρημάτων και, παρ' όλα αυτά, τα αποκτά, τα κατέχει, τα χρησιμοποιεί, τα μεταφέρει ή τα αποκρύπτει.

Η γνώση δεν προϋποθέτει, κατ' ανάγκην, ότι το πρόσωπο γνωρίζει κάθε λεπτομέρεια του γενεσιουργού αδικήματος. Δεν χρειάζεται να γνωρίζει το ακριβές όνομα του θύματος, την ημερομηνία της απάτης ή το σύνολο των προσώπων που συμμετείχαν.

Εκείνο που έχει σημασία είναι να γνωρίζει ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα.

Σε διαφορετική θέση βρίσκεται το πρόσωπο που **όφειλε να γνωρίζει**.

Η μορφή αυτή υπαιτιότητας δεν πρέπει να εξομοιώνεται με την πραγματική γνώση. Ούτε μπορεί να αντιμετωπίζεται ως ένα τεχνητό μέσο μέσω του οποίου κάθε αβλεψία, κακή κρίση ή ατυχής συναλλαγή μετατρέπεται σε σοβαρό ποινικό αδίκημα.

Κατά την άποψή μου, το «όφειλε να γνωρίζει» απαιτεί την ύπαρξη αντικειμενικών περιστάσεων αρκετά έντονων, ώστε η άγνοια του κατηγορουμένου να καθίσταται υπαίτια. Αφορά την περίπτωση στην οποία υπήρχαν εμφανείς προειδοποιητικές ενδείξεις, τις οποίες ένα πρόσωπο στη θέση του κατηγορουμένου όφειλε να αξιολογήσει, αλλά αυτός παρέλειψε αδικαιολόγητα να το πράξει.

Για παράδειγμα, διαφορετικά πρέπει να αντιμετωπιστεί ο οργανωτής μιας απάτης, ο οποίος γνωρίζει την προέλευση των χρημάτων και κατευθύνει τη μεταφορά τους, και διαφορετικά το πρόσωπο που παραχωρεί τον τραπεζικό του λογαριασμό σε τρίτο χωρίς να προβεί στους αναγκαίους ελέγχους, παρά τις ασυνήθιστες περιστάσεις της συναλλαγής.

Ακόμη και στη δεύτερη περίπτωση, όμως, η Κατηγορούσα Αρχή οφείλει να προσδιορίσει ποιες ακριβώς ήταν οι περιστάσεις που δημιουργούσαν την υποχρέωση γνώσης. Το Δικαστήριο δεν πρέπει να εξετάζει το ζήτημα με την ασφάλεια της εκ των υστέρων γνώσης ότι τα χρήματα ήταν παράνομα. Πρέπει να το εξετάζει από την οπτική του κατηγορουμένου κατά τον ουσιώδη χρόνο και με βάση όσα αυτός γνώριζε ή όφειλε να αντιληφθεί τότε.

Η διάκριση είναι ακόμη εντονότερη όταν ο κατηγορούμενος είναι το ίδιο πρόσωπο που διέπραξε το γενεσιουργό αδίκημα. Στην περίπτωση αυτή, η γνώση της εγκληματικής προέλευσης δεν αποτελεί απλώς συμπέρασμα. Απορρέει, κατ' αρχήν, από την ίδια τη συμμετοχή του στην παραγωγή των παράνομων εσόδων.

Αντιθέτως, όταν δεν αποδεικνύεται ότι ο κατηγορούμενος διέπραξε ή γνώριζε τη διάπραξη του γενεσιουργού αδικήματος, η ευθύνη του πρέπει να περιορίζεται στη μορφή υπαιτιότητας που πράγματι αποδείχθηκε.

6. Η σημασία της διάκρισης στην επιμέτρηση της ποινής

Η διάκριση μεταξύ του «γνώριζε» και του «όφειλε να γνωρίζει» δεν είναι απλώς γλωσσική ή θεωρητική. Έχει άμεση και ουσιαστική σημασία κατά την επιμέτρηση της ποινής.

Ο ίδιος ο νομοθέτης προβλέπει διαφορετικές ανώτατες ποινές για τις δύο μορφές υπαιτιότητας. Όταν αποδεικνύεται πραγματική γνώση, η προβλεπόμενη ανώτατη ποινή φυλάκισης ανέρχεται μέχρι τα δεκατέσσερα έτη. Όταν η ευθύνη στηρίζεται στο ότι το πρόσωπο όφειλε να γνωρίζει, η ανώτατη ποινή φυλάκισης περιορίζεται μέχρι

τα πέντε έτη. Η διαφοροποίηση αυτή αντανakλά σαφώς διαφορετικό βαθμό ηθικής μορφής και εγκληματικής υπαιτιότητας.⁸

Το ύψος της ποινής δεν μπορεί, επομένως, να καθορίζεται μόνο από το χρηματικό ποσό που διακινήθηκε. Το Δικαστήριο οφείλει να εξετάζει τον πραγματικό ρόλο του κατηγορουμένου.

Ήταν ο δημιουργός του εγκληματικού σχεδίου; Διέπραξε ο ίδιος το γενεσιουργό αδίκημα; Γνώριζε ότι τα χρήματα προέρχονταν από συγκεκριμένη απάτη; Έλαβε αμοιβή για την παραχώρηση του λογαριασμού του; Ενέργησε κατ' επανάληψη; Χρησιμοποίησε πολύπλοκες μεθόδους απόκρυψης; Ή μήπως πρόκειται για μεμονωμένη περίπτωση στην οποία απέτυχε να αντιδράσει σε ενδείξεις που όφειλε να είχε αξιολογήσει;

Τα ερωτήματα αυτά δεν είναι δευτερεύοντα. Βρίσκονται στον πυρήνα της αρχής της αναλογικότητας.⁹

Δεν είναι δίκαιο να τιμωρείται με τον ίδιο τρόπο το πρόσωπο που σχεδίασε και διέπραξε το γενεσιουργό αδίκημα, γνωρίζοντας πλήρως την προέλευση και τον σκοπό των χρημάτων, με εκείνο που δεν συμμετείχε στο αρχικό έγκλημα, αλλά επέδειξε σοβαρή αμέλεια ή αδικαιολόγητη αδιαφορία έναντι εμφανών ενδείξεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί πρόσφατη απόφαση του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού στην υπόθεση Αστυνομικός Διευθυντής Λεμεσού ν. C.F., Ποινική Υπόθεση αρ. 10038/2025.

Στην υπόθεση εκείνη, ο κατηγορούμενος είχε αρχικά αντιμετωπίσει, μεταξύ άλλων, κατηγορίες απάτης σχετιζόμενης με ηλεκτρονικό υπολογιστή, απόσπασης χρημάτων με ψευδείς παραστάσεις και νομιμοποίησης εσόδων. Το Δικαστήριο τον απάλλαξε, στο εκ πρώτης όψεως στάδιο, από τις κατηγορίες της απάτης και της απόσπασης χρημάτων, κρίνοντας ότι δεν είχε παρουσιαστεί επαρκής μαρτυρία που να τον συνέδεε με την αποστολή του απατηλού μηνύματος ή με τις ψευδείς παραστάσεις προς την παραπονούμενη.¹⁰

Η κατηγορία της νομιμοποίησης εσόδων, όμως, παρέμεινε, ακριβώς λόγω της αυτοτέλειάς της. Ο κατηγορούμενος προέβη μεταγενέστερα σε παραδοχή στη βάση ότι **όφειλε να γνωρίζει**, και όχι ότι γνώριζε ή ότι είχε διαπράξει ο ίδιος το γενεσιουργό αδίκημα.

Κατά την επιμέτρηση της ποινής, το Δικαστήριο κατέγραψε ρητώς ότι δεν αποδείχθηκε συμμετοχή του στη διάπραξη του γενεσιουργού αδικήματος, ότι η παραδοχή του αφορούσε τη μορφή υπαιτιότητας του «όφειλε να γνωρίζει» και ότι η εφαρμοστέα ανώτατη ποινή ήταν εκείνη των πέντε ετών. Για χρηματικό ποσό €3.000 επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης επτά μηνών.¹¹

Η συγκεκριμένη υπόθεση αποτυπώνει στην πράξη δύο εξαιρετικά σημαντικές αρχές.

Πρώτον, η απαλλαγή ενός προσώπου από το γενεσιουργό αδίκημα δεν συνεπάγεται αυτομάτως και απαλλαγή του από την κατηγορία της νομιμοποίησης εσόδων.

Δεύτερον, η διατήρηση της κατηγορίας της νομιμοποίησης δεν επιτρέπει στο Δικαστήριο να επιμετρήσει την ποινή σαν να είχε αποδειχθεί ότι ο κατηγορούμενος ήταν ο δράστης της αρχικής απάτης. Η ποινή πρέπει να αντανakλά εκείνο που πράγματι αποδείχθηκε και όχι εκείνο για το οποίο το πρόσωπο απαλλάχθηκε.

7. Συμπέρασμα

Καταληκτικά, η δυνατότητα απόδειξης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων χωρίς προηγούμενη ή ταυτόχρονη καταδίκη για το γενεσιουργό αδίκημα αποτελεί αναγκαίο εργαλείο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του σύγχρονου οικονομικού εγκλήματος.

Η δυνατότητα αυτή, όμως, δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως απαλλαγή της Κατηγορούσας Αρχής από το βάρος απόδειξης της εγκληματικής προέλευσης της περιουσίας και του απαιτούμενου *mens rea*.

Δεν απαιτείται να αποδειχθεί ποιος ακριβώς διέπραξε το γενεσιουργό αδίκημα. Δεν απαιτείται να προηγηθεί καταδίκη για την απάτη, την κλοπή ή τη διακίνηση. Δεν απαιτείται πάντοτε να ανασυσταθεί κάθε λεπτομέρεια του αρχικού εγκλήματος.

Απαιτείται, όμως, να αποδειχθεί ότι η περιουσία προήλθε πράγματι από εγκληματική δραστηριότητα και ότι ο συγκεκριμένος κατηγορούμενος γνώριζε ή, στη βάση αποδεδειγμένων πραγματικών περιστάσεων, όφειλε να γνωρίζει την προέλευσή της.

Σε διαφορετική περίπτωση, κάθε πρόσωπο που δέχεται χρήματα στον λογαριασμό του θα κινδύνευε να αντιμετωπιστεί ως συμμέτοχος στην εγκληματική οικονομία, ανεξαρτήτως του τι πραγματικά γνώριζε.

Τέλος, κατά την επιμέτρηση της ποινής, η διάκριση μεταξύ του δράστη του γενεσιουργού αδικήματος, του προσώπου που γνώριζε την παράνομη προέλευση και εκείνου που απλώς όφειλε να γνωρίζει πρέπει να παραμένει ευδιάκριτη.

Η αποτελεσματική καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων και η προστασία των θεμελιωδών αρχών του ποινικού δικαίου δεν αποτελούν αντικρουόμενους σκοπούς. Αντιθέτως, μόνο όταν το έγκλημα αποδεικνύεται με ακρίβεια και η ποινή αντανakλά τον πραγματικό βαθμό υπαιτιότητας, το ποινικό σύστημα μπορεί να λειτουργεί ταυτόχρονα αποτρεπτικά και δίκαια.

Σπύρος Ελ. Χαραλάμπους
Δικηγόρος

Πηγές - Υποσημειώσεις

1 Woolmington v. Director of Public Prosecutions [1935] A.C. 462· Sweet v. Parsley [1970] A.C. 132. Βλέπε, επίσης, Andrew Ashworth and Jeremy Horder, *Principles of Criminal Law*, 9η έκδοση, Oxford University Press, 2019, κεφάλαιο 5.

2 Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων μέσω του ποινικού δικαίου, αιτιολογική σκέψη 13 και άρθρο 3(3)-(4), Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, L 284/22, 12.11.2018, «<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32018L1673>». Η Οδηγία προβλέπει ότι η προηγούμενη ή ταυτόχρονη καταδίκη για την εγκληματική δραστηριότητα δεν αποτελεί προϋπόθεση καταδίκης για νομιμοποίηση εσόδων και ότι η γνώση και η πρόθεση δύνανται να συναχθούν από αντικειμενικές πραγματικές περιστάσεις.

3 Ο περί της Παρεμπόδισης και Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες Νόμος του 2007, Ν.188(Ι)/2007, όπως τροποποιήθηκε, άρθρο 4(1), «https://www.cylaw.org/nomoi/enop/ind/2007_1_188/section-sc713e10ca-d955-bca0-bb9b-16555e772678.html». Το άρθρο 4(1) αφορά, μεταξύ άλλων, τη μετατροπή, μεταβίβαση, μετακίνηση, απόκρυψη, συγκάλυψη, απόκτηση, κατοχή και χρήση περιουσίας που αποτελεί έσοδο από παράνομες δραστηριότητες.

4 Ν.188(Ι)/2007, όπως τροποποιήθηκε, άρθρο 4(2)(δ)-(ε), σύμφωνα με το οποίο δεν απαιτείται προηγούμενη ή ταυτόχρονη καταδίκη για το γενεσιουργό αδίκημα, ούτε απόδειξη της ταυτότητας του προσώπου που διέπραξε το γενεσιουργό αδίκημα. Βλέπε, επίσης, Οδηγία (ΕΕ) 2018/1673, άρθρο 3(2) και 3(3)(α)-(β), αναφορικά με την αυτο-νομιμοποίηση και την αυτοτέλεια του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων.

5 R v. Anwoir and Others [2008] EWCA Crim 1354, [2009] 1 W.L.R. 980, ιδίως παράγραφος 21. Το Αγγλικό Εφετείο αναγνώρισε ότι η εγκληματική προέλευση της περιουσίας δύναται να αποδειχθεί είτε μέσω συγκεκριμένης εγκληματικής δραστηριότητας είτε μέσω περιστάσεων από τις οποίες προκύπτει το ακαταμάχητο συμπέρασμα ότι η περιουσία μπορούσε να προέρχεται μόνο από έγκλημα.

6 Pal Tekinder και Άλλη v. Δημοκρατίας (2010) 2 Α.Α.Δ. 551. Βλέπε ειδικότερα την αρχή ότι η γνώση ή η πρόθεση δύναται να συναχθεί από τη συμπεριφορά του κατηγορουμένου και τις περιβάλλουσες πραγματικές περιστάσεις, νοουμένου ότι αυτές δικαιολογούν το σχετικό συμπέρασμα.

7 Ν.188(Ι)/2007, όπως τροποποιήθηκε, άρθρο 4(1)(α)-(β), το οποίο διακρίνει μεταξύ του προσώπου που «γνωρίζει» και του προσώπου που «*όφειλε να γνωρίζει*» ότι η περιουσία αποτελεί έσοδο από παράνομες δραστηριότητες.

8 Ν.188(Ι)/2007, όπως τροποποιήθηκε, άρθρο 4(1). Στην περίπτωση πραγματικής γνώσης προβλέπεται ποινή φυλάκισης μέχρι δεκατεσσάρων ετών ή χρηματική ποινή μέχρι €500.000 ή και οι δύο ποινές, ενώ στην περίπτωση που το πρόσωπο όφειλε να γνωρίζει προβλέπεται ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε ετών ή χρηματική ποινή μέχρι €50.000 ή και οι δύο ποινές.

9 Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, άρθρο 12(3): «Ουδείς νόμος δύναται να προβλέψη ποινήν δυσανάλογον προς την βαρύτητα του αδικήματος». Βλέπε, επίσης, Γενικός Εισαγγελέας ν. Ευαγόρου (2001) 2 Α.Α.Δ. 285· Σιάμπη ν. Δημοκρατίας (2012) 2 Α.Α.Δ. 100· Γ.Α. ν. Δημοκρατίας, Ποινική Έφεση αρ. 178/2017, ημερ. 24.10.2018.

10 Αστυνομικός Διευθυντής Λεμεσού ν. C.F., Ποινική Υπόθεση αρ. 10038/2025, Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού, Ενδιάμεση Απόφαση ως προς το εκ πρώτης όψεως στάδιο, ημερομηνίας 25.2.2026. Το Δικαστήριο απάλλαξε τον κατηγορούμενο από τις κατηγορίες της απάτης σχετιζόμενης με ηλεκτρονικό υπολογιστή και της απόσπασης χρημάτων με ψευδείς παραστάσεις, ενώ έκρινε ότι είχε στοιχειοθετηθεί εκ πρώτης όψεως υπόθεση ως προς την κατηγορία της νομιμοποίησης εσόδων.

11 Αστυνομικός Διευθυντής Λεμεσού ν. C.F., Ποινική Υπόθεση αρ. 10038/2025, Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού, Απόφαση Ποινής ημερομηνίας 14.4.2026. Για την κατηγορία της νομιμοποίησης εσόδων, στη βάση ότι ο κατηγορούμενος «όφειλε να γνωρίζει» την εγκληματική προέλευση του ποσού των €3.000, επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης επτά μηνών.